

# TRES COVES AMB RESTES ARQUEOLÒGIQUES EN EL MONTGRÍ

ASSUMPCIÓ TOLEDO MUR

Les coves que estudiem en aquest treball es troben formant part del complexe calcari del Montgrí. La Cova d'en Calvet i el Cau de les Dents al Mont Plà, i el Cau del Duc a la muntanya d'Ullà.

Els materials que hem estudiat provenen la major part del fons del Museu Municipal de Torroella de Montgrí, i una petita part del S.T.I.A. de la Excl.ima. Diputació de Girona. Agraïm, doncs, a Josep Vert del Museu Municipal i a Aurora Martín, cap del Servei Tècnic d'Investigacions Arqueològiques, el que ens hagin permès utilitzar el material, dipositat a les dugues institucions, per realitzar aquest treball. Agraïm també a Enriqueta Pons l'ajuda que ha representat en tot moment.

El nostre treball s'haurà de basar en l'aspecte formal de les peces, car no tenim cap mena d'estratigrafia. Per intentar situar-les haurem d'anar a la recerca de paral·lels a les contrades veïnes.

## MATERIAL INVENTARI CAU DE LES DENTS

### a) Ceràmica:

1. Fragment de base. Pasta dura. Desgreixant petit de quarsita. Acabat polit interior i exterior (lám. 1, fig. 5).
2. Fragment de vora plana. Pasta dura. Desgreixant gros de quars, espatulat interior i exterior (lám. 1, fig. 6).
3. Fragment de carena arrodonida. Pasta dura. Desgreixant petit de quars i quarsita. Acabat polit interior i exterior.
4. Cinc fragments decorats amb cordó imprès. La pasta és dura. Desgreixant petit de mica i quars. Acabat polit. Gruix entre 8,5 mm. i 9 mm. (lám. 1, figs. 1, 2, 3).
5. Apèndix de botó, amb decoració de acanalats verticals. Pasta dura. Desgreixant de quars i quarsita (lám. 1, fig. 4).
7. Vint fragments informes. 14 són de pasta dura, desgreixant gros de quars i quarsita i mica, mentre presenten un acabat groller. 6 són de pasta dura, desgreixant de quars, quarsita i mica daurada, presenten un acabat polit.

### b) Metall:

8. Clau de bronze, amb el cap de secció quadrada. Té una llargada de 3,1 cm. (lám. 1, fig. 12).
9. Anella de bronze, oberta. Amb un cercle exterior de 9 mm. i l'interior de 6 mm. (lám. 1, fig. 11).

### c) Sílex:

10. Punta de fletxa, amb aletes i pectuncle; retocada per les dugues cares. 27,8 mm. de longitud (lám. 1, fig. 9).

### d) Objectes d'ornament:

11. Penjoll realitzat sobre una plaqueta de limonita; s'ha aprofitat el forat deixat per la desintegració d'alguna partícula de diferent composició, i tot seguit ha estat ampliat. L'incisió que presenta a les dugues cares sembla natural (lám. 1, fig. 8).
12. Penjoll inacabat, presenta per les dugues cares les senyals dels intents de foradar-lo (lám. 1, fig. 8).
13. Gra d'enfilall, amb un cercle exterior de 3 mm. Fet d'esteatita.
14. Gra d'enfilall de calaita (lám. 1, fig. 10).

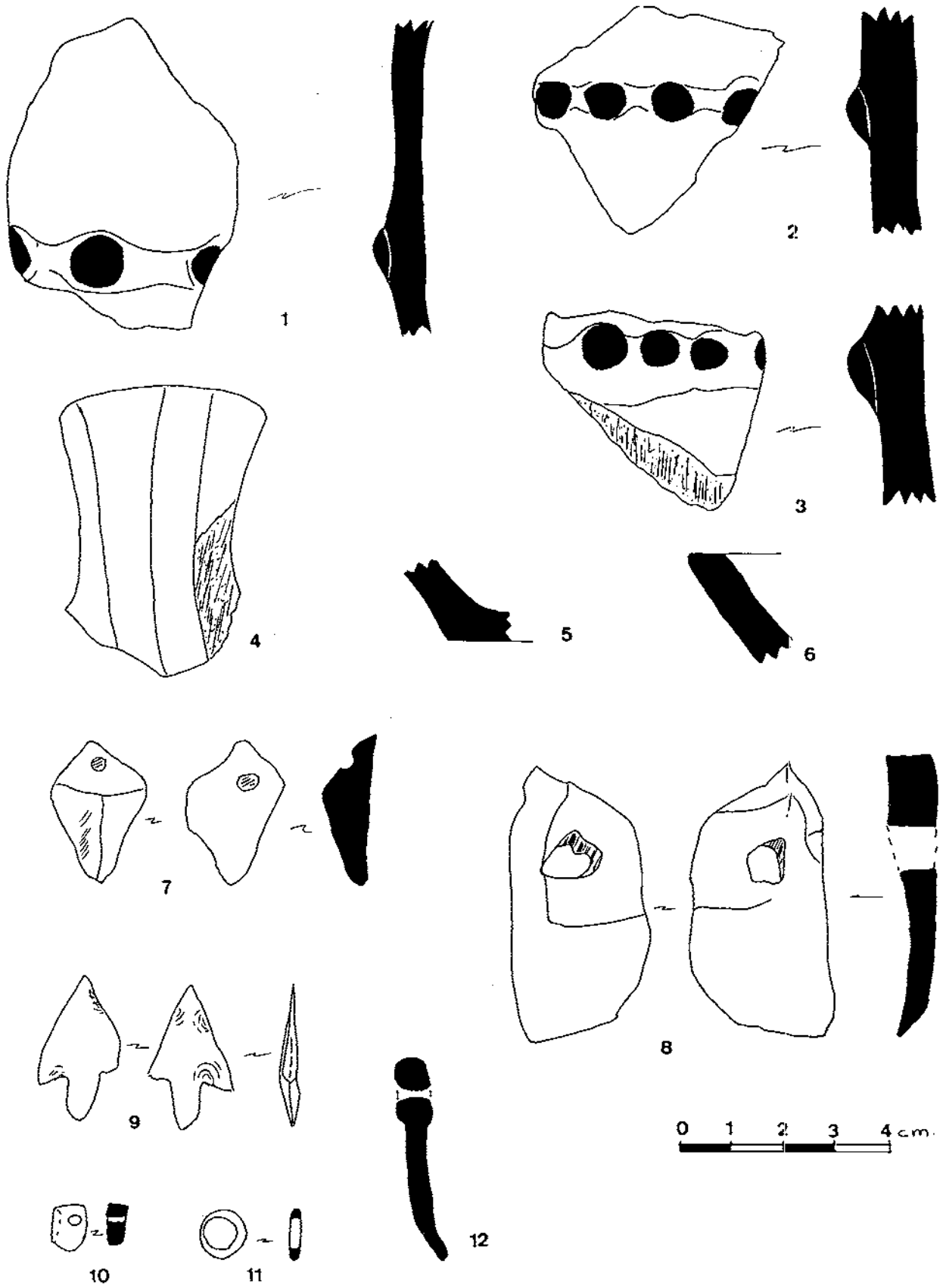
## CAU DEL DUC D'ULLA

### a) Ceràmica:

No n'hi ha.

### b) Grans d'enfilall:

15. D'os. Diàmetre 12 mm. N.º inventari del Museu: C. Duc 26 (lám. 2, fig. 3).
16. D'os (?) Ø = 8 mm. Inv. Museu: C. Duc 32 (lám. 2, fig. 3).
17. Os cremat, no està sencera. Inv. Museu: sense número.
18. Esteatita. Diàmetre 6,4 mm. (lám. 2, fig. 2). Inv. Museu: C. Duc 29.
19. Esteatita. Ø = 8,2 mm. Inv. Museu: C. Duc 27 (lám. 2, fig. 5).
20. Esteatita. Ø = 6,2 mm. Inv. Museu: C. Duc 28 (lám. 2, fig. 6).



LAMINA 1. CAU DE LES DENTS

21. Esteatita. Ø = 6,2 mm. Inv. Museu: C. Duc 20 (lâm. 2, fig. 7).  
 22. Curculla. Ø = 8 mm. Inv. Museu: C. Duc 31 (lâm. 2, fig. 4).

c) Penjolls:

23. Os. Llargada 2,1 cm. Inv. Museu: C. Duc 21 (lâm. 2, fig. 10).  
 24. Curculla foradada. Inv. Museu: C. Duc 33 (lâm. 2, fig. 11).  
 25. Cargol foradat (littorina obtusata). Inv. Museu: C. Duc 22 (lâm. 2, fig. 12).  
 26. Cargol foradat (littorina obtusata). Inv. Museu: C. Duc 24 (lâm. 2, fig. 13).  
 27. Cargol foradat (littorina obtusata). Inv. Museu: C. Duc 23 (lâm. 2, fig. 14).

d) Botó en V:

28. Botó en V amb les arestes molt desgastades. Inv. Museu: C. Duc 25 (lâm. 2, fig. 9).

e) Ossos foradats:

29. Vint ossos llargs i prims que han estat utilitzats com grans d'enfilall (lâm. 2, fig. del 15 al 29).  
 30. Cap d'os, perforat; sembla de conill (lâm. 2, fig. 25).  
 31. Os llarg i polit amb intent de dos forats (lâm. 2, fig. 30).

f) Sílex:

32. Ganivet, de secció trapezoidal amb retocs laterals. Inv. Museu: C. Duc 1 (lâm. 2, fig. 34).  
 33. Trapezi. Inv. Museu: C. Duc 15 (lâm. 2, fig. 33).  
 34. Ganivet, amb retocs laterals i distals, a l'envers. Inv. Museu: C. Duc 34 (lâm. 2, fig. 32).  
 35. Esclat, de secció triangular. Inv. Museu: C. Duc 39 (lâm. 2, fig. 31).  
 36. Esclat, de secció quadrangular. Inv. Museu: C. Duc 33 (lâm. 2, fig. 26).

## COVA D'EN CALVET

a) Ceràmica:

37. Bol hemisfèric, sencer. Diàmetre de la vora, 11 cm. Desgreixant de quars i quarsita. Acabat polit interior i exterior (lâm. 3, fig. 1).  
 38. Fragment de carena, molt suau. Pasta tova. Desgreixant de quars i mica. Acabat interior i exterior polit. Gruix 5,6 mm.  
 39. Dotze fragments informes. Tots, excepte un, de pasta tova. El desgreixant és de quars, només un té mica. 8 tenen un acabat espatulat a l'exterior, la resta el tenen groller. El gruix està dintre dels 5 mm., sense sobrepassar els 10 mm.

b) Instruments d'os:

40. Punxó, aprofitant un os prim, ha estat rebaixat fins donar-li la forma desitjada. Llargada 4,5 cm. (lâm. 3, fig. 18). N.º Inv. Museu: C. C. 219.  
 41. Punxó, d'ós Llargada 3,9 cm. (lâm. 3, fig. 17).

c) Grans d'enfilall:

42. Calaita. Color vert clar. Diàmetre 9,6 mm. Inv. Museu: C. C. 16 (lâm. 3, fig. 11).

43. Calaita. Vert fosc. Ø = 10,6 mm. Inv. Museu: C. C. 18 (lâm. 3, fig. 13).

44. Calaita. Vert clar. De forma allargassada, té 13 mm. de longitud (lâm. 3, fig. 14).

45. Calaita. Vert clar. De forma quasi rectangular, presenta, com les altres, un orifici i, excepcionalment, un altre que no es va acabar (lâm. 3, fig. 12).

d) Grans d'enfilall d'os i marfil:

46. De banya o marfil. Forma rodona. Ø = 9,5 mm. Inv. Museu: C. C. 15 (lâm. 3, fig. 16).

47. D'os, rodona. Ø = 10 mm. Inv. Museu: C. C. 17 (lâm. 3, fig. 16).

e) Penjolls:

48. Dent. Llargada 2,4 cm. Foradat pels dos cantons. Inv. Museu: C. C. 8 (lâm. 3, fig. 2).

49. Dent. Llargada 2,3 cm. Foradada per una cantó (lâm. 3, fig. 3).

50. Dent. Llargada 2,4 cm. Foradada pels dos cantons. Inv. Museu: C. C. (lâm. 3, fig. 4).

51. Dent. Llargada 2,3 cm. Foradada pels dos cantons. Inv. Museu: C. C. 9 (lâm. 3, fig. 5).

52. Dent. Llargada 2,3 cm. Foradada pels dos cantons. Inv. Museu: C. C. 7 (lâm. 3, fig. 6).

53. Dent. Llargada 2,2 cm. Foradada pels dos cantons. Inv. Museu: C. C. 10 (lâm. 3, fig. 7).

54. Dent. Llargada 1,9 cm. Foradada pels dos cantons i amb senyals d'un altre que no es va acabar. Inv. Museu: C. C. 12 (lâm. 3, fig. 8).

55. Os. Llargada 1,9 cm. Foradada per un cantó. Inv. Museu: C. C. 13 (lâm. 3, fig. 9).

56. Curculla. Llargada 2,1 cm. Foradada per un cantó. Inv. Museu: C. C. 14 (lâm. 3, fig. 10).

f) Curculles:

57. Cardium. Inv. Museu: C. C. 21 (lâm. 3, fig. 19).

## ANÀLISI COMPARATIVA DEL MATERIAL

*Cau de les Dents.* Els fragments decorats amb cordó imprès apareixen en el Neolític, però el seu moment de màxima extensió es pot situar en el Bronze Mig; l'apèndix de botó, «ad ascia», amb decoració d'acanalats verticals ens situa dintre el Bronze final.

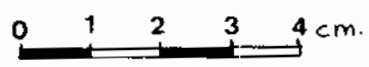
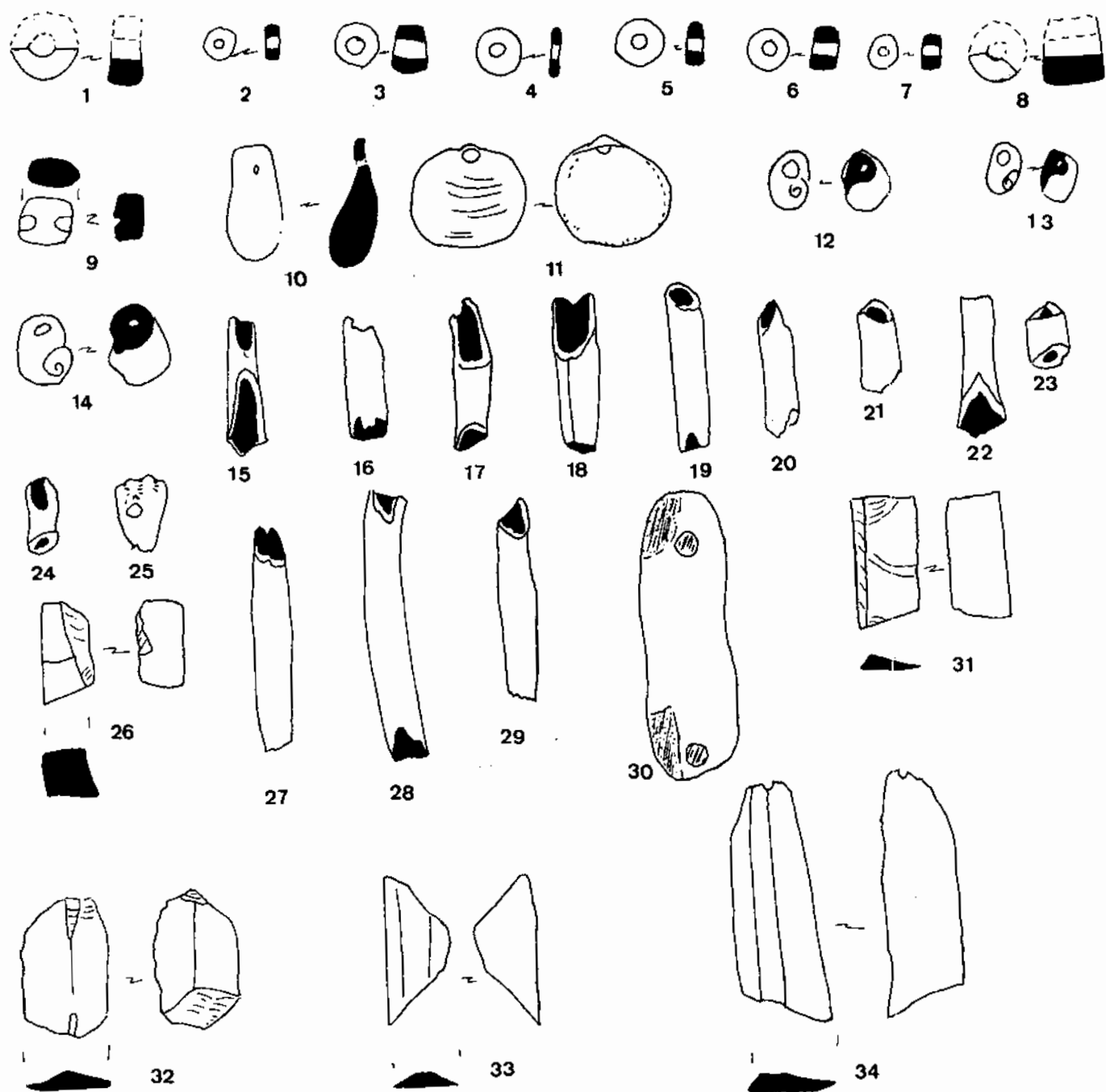
El penjoll de limonita (fig. 8) té paral·lels a les coves de Serinyà (Tarrus, 1968).

Els grans de calaita i el de esteatita són plenament característics del Calcolític (Audibert, 1960).

De la punta de fletxa de sílex, amb aletes i pectuncle, i amb retoc bifacial, podria ser inclosa dintre del grup A d'en Pericot (Pericot, 1965); mentre Muñoz ens assabenta de que en els sepulcres de fossa son difícils de trobar (Muñoz, 1965).

*Cau del Duc d'Ullà.* Del botó en «V», d'arestes molt arrodonides, i indissociable del Calcolític (Courtin, 1974), en trobem paral·lels a les Coves de Serinyà (Tarrus, 1978). També hi trobem grans de calaita i esteatita, pel mateix fi, un «dentalium», ossos tallats, curculles foradades, «pectunculum» i tres «Littorina obtusata», foradades. Les peces de sílex, un ganivet, un trapezi, dugues laminetes retocades i un esclat, son peces tardanes que poden anar del Neolític fins el Bronze (Muñoz, 1965).

*Cova d'en Calvet.* Del bol hemisfèric en trobem pa-



LAMINA 2. CAU DEL DUC D'ULLA.

ral·lels a «Los Millares» (Almagro, Arribas, 1963) i això ens situa a l'Eneolític o Bronze I hispànic.

Els punxons d'os tenen una tradició neolítica, però es troben també al Calcolític (Audibert, 1960). N'hem trobat paral·lels a Provença (Courtin, 1974), Llenguadoc Oriental (Audibert, 1960) i Fontbouisse (Gouthertz, 1975), Montboló (Guilaine, 1972), Serinyà (Tarrus, 1978).

## CONCLUSIONS FINALS

Així tenim dugues coves, la d'en Calvet i la del Cau del Duc d'Ullà, pertanyents al Calcolític. Una excavació, posterior al estudi del material en que es basa aquest article, duta a terme pel S.T.I.A. de la Excl·lma. Diputació de Girona i sota la direcció de Na Enriqueta Pons, verifica que es tracta d'una cova sepulcral. En aquest sentit, no podem

## RESUM:

Les tres coves estudiades es troben formant part del complexe calcari del Montgrí. Els materials que estudiem estan dipositats en el Museu Municipal de Torroella de Montgrí i en el S.T.I.A. de la Excl·lma. Diputació de Girona.

Les conclusions del treball, realitzat sobre uns materials sense estratigrafia ni contexte, es basen en l'aspecte formal de les peces.

Situem les coves del Cau d'en Calvet i la del Cau del Duc d'Ullà en el Calcolític. Mentre la del Cau de les Dents ho fem en el Bronze final. El Cau d'en Calvet i el Cau de les Dents han estat utilitzades com coves sepulcrales.

## BIBLIOGRAFIA GENERAL

- ALMAGRO, M. i ARRIBAS, A.: *El poblado y la necrópolis megalítica de los Millares*. Biblioteca prehistórica hispana. Vol III. Madrid, 1963.
- AUDIBERT, J.: *La Civilisation Chalcolithique du Languedoc Oriental*. Institut International d'Études Ligures. Collection de Monographies prehistoriques et archeologiques. Vol. IV. 1960.
- COURTIN, J.: *Le Néolithique de la Provence*. Memoires de la Société Prehistorique Française. Tome 11. 1974.
- GUILAINE, J.: *L'Âge du Bronze en Languedoc Occidental, Roussillon et Ariège*. Memoires de la Société Prehistorique Française. Tome IX. 1972.
- GOUTHERZ, X.: *Fontbouisse*. Association pour la Recherche Archeologique en Languedoc Oriental. Cahier 2. Caveirac. 1975.
- MALUQUER DE MOTES, J.: «La cerámica con asas de apéndice de botón y el final de la cultura megalítica en el Nordeste de la Península». A: *Amurias*. Vol. IV. 1942.

dir el mateix del Cau del Duc d'Ullà, puig que no s'hi han trobat restes d'ossos humans.

El Cau de les Dents, pertany però al Bronze Final, la cronologia ens ve donada pel material ceràmic i més que res pel apèndix de botó. Tenim, doncs, dugues possibilitats: o bé la cova fou utilitzada en el Bronze Final, i els elements del Calcolític (penjolls, grans d'esteatita i calaita) serien perduracions de tradicions més antigues, o bé ens trobem amb dugues etapes d'utilització. Per la gran quantitat de dents humanes que s'hi han trobat, es pot dir que es tracta d'una cova sepulcral, si bé les troballes d'ossos son mínimes.

Com ja hem dit a l'introducció, les conclusions d'aquest treball, son certament hipotètiques, puig que ens manquen dades científiques i segures (estratigrafies, etc.) que fan que la feina i el resultat d'una excavació sistemàtica i acurada tinguin validesa i credibilitat.

## SUMMARY:

The three caves which we studied in this survey, are in the Montgrí Mountains.

The materials are placed in the Torroella Public Museum and in the S.T.I.A. of Gerona.

The conclusions of this survey, carried out without levels or context, are based on the pieces formal aspect.

We place the Cau del Duc d'Ullà and the Cau d'en Calvet in the Chalcolithic; the Cau de les Dents in the late Bronze Age. Cau d'en Calvet and Cau de les Dents were used as burial caves.

- MUÑOZ, A. M.: *La Cultura Neolítica Catalana*. Instituto de Arqueología y Prehistoria. Universidad de Barcelona. 1965.

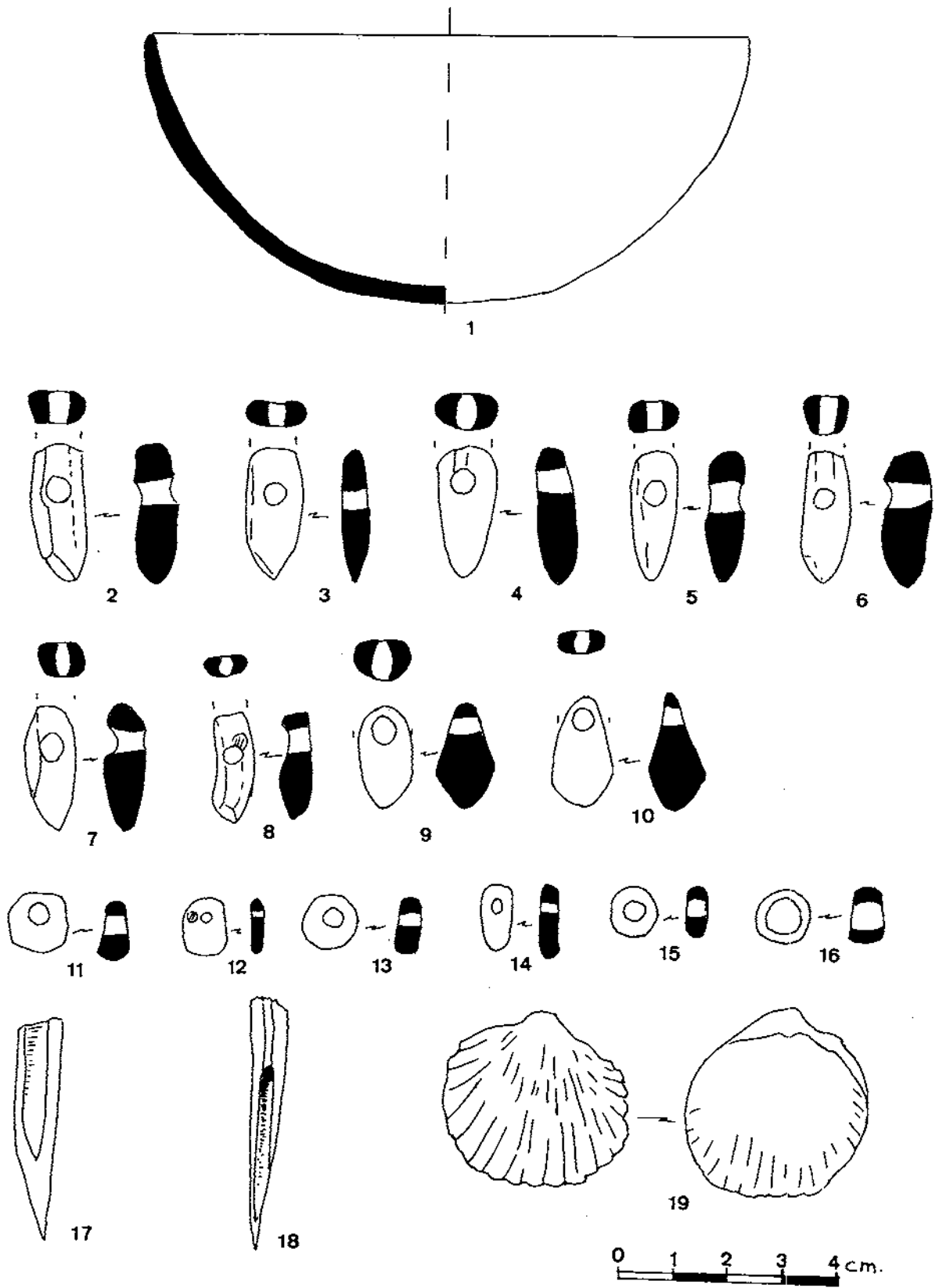
- PERICOT GARCIA, L.: *La Civilización megalítica catalana y la cultura pirenaica*. Monografías del Instituto de Estudios Pirenaicos. Prehistoria y arqueología, 4, Barcelona, 1965. 2.ª edició.

- PETIT MENDIZABAL, M.ª A.: *Los objetos de adorno en los yacimientos eneolíticos de la Cataluña Oriental*. Tesi de Llicenciatura. Bellaterra, setembre 1974. (No publicada.)

- ROUDIL, J.: *L'Âge du Bronze en Languedoc Oriental*. Memoires de la Société Prehistoriques Françaises. Tome X. 1972.

- TABORIN, Y.: «La parure en coquillage de l'épipaléolithique au Bronze Ancien en France». A: *Gallia-Prehistoire*. Tome XIII. 1974.

- TARRUS, J.: *Els nivells ceràmics de les coves de Serinyà*. Tesi de Llicenciatura. Universidad de Barcelona, 1978. (No publicada.)



LAMINA .3 COVA D'EN CALVET.